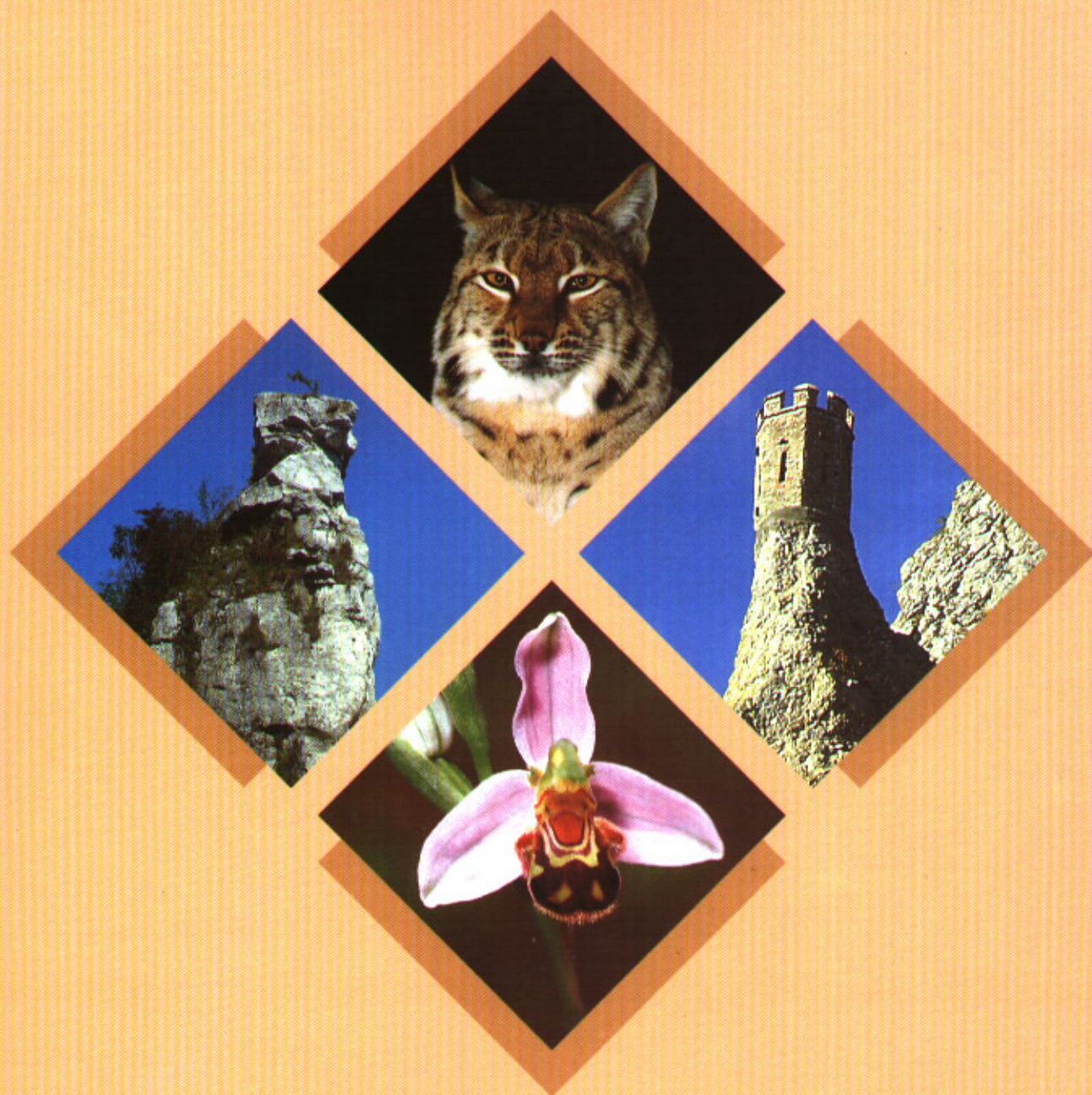




**MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**



**SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 1998**



*Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky*

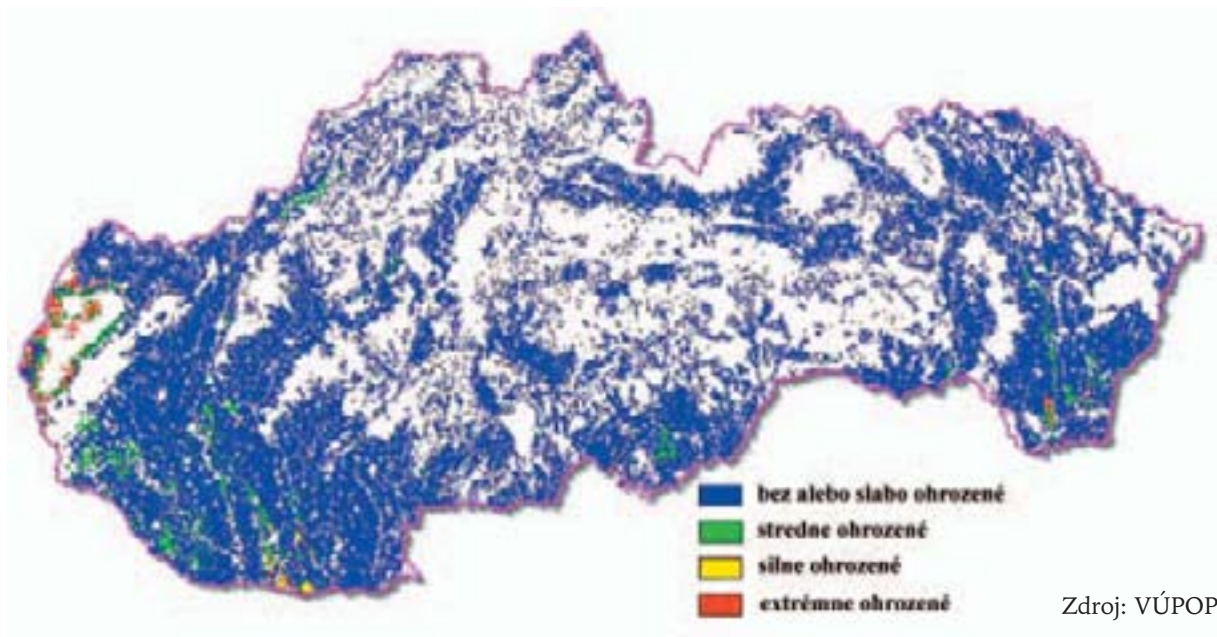


**SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 1998**



*Slovenská agentúra
životného prostredia*

Mapa č. 10 : Ohrozenosť poľnohospodárskych pôd Slovenska veternou eróziou



Rastlinstvo a živočíšstvo

Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku



Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku bola spracovaná v období rokov 1996 až 1997 ako odpoveď na článok 6 **Dohovoru o biologickej diverzite**, ktorý vyžaduje, aby „každá zo zmluvných strán v súlade so svojimi špecifickými podmienkami a možnosťami rozvíjala národné stratégie, plány alebo programy na ochranu a trvalo udržateľné využívanie biologickej diverzity“.

Urýchlená príprava Stratégie bola tiež podporená Deklaráciou ministrov životného prostredia regiónu Európskej hospodárskej komisie OSN schválenej na tretej konferencii „**Životné prostredie pre Európu**“ v Sofii v roku 1995, ktorá v odstavci 28 požadovala, aby do roku 1998 každá zmluvná strana vypracovala národné stratégie, plány a programy o biologickej diverzite.

Národná stratégia ochrany biodiverzity bola schválená vládou SR 1. apríla 1997 uznesením č. 231. Národná rada SR ju odsúhlasila 2. júna 1997. Vychádzajúc z Dohovoru o biologickej diverzite pri implementácii Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku sa musia brať do úvahy tieto riadiace princípy:

- biodiverzita sa musí chrániť v celej šírke - prednostne in-situ (v mieste výskytu),
- umelo vyvolaný úbytok biodiverzity sa musí kompenzovať v najvyššej možnej miere,

- diverzita krajiny sa musí zachovať, aby sa zachovala variabilita foriem života na všetkých úrovniach,
- prírodné zdroje sa musia vždy využívať trvalo udržateľným spôsobom,
- každý musí byť zodpovedný za ochranu biodiverzity a jej trvalo udržateľné využívanie.

Stratégia stanovuje celkove 24 cieľov a v ich rámci 143 strategických smerov na ochranu biodiverzity Slovenska. V roku 1998 bola vypracovaná **Národná správa o ochrane biologickej diverzity na Slovensku**, ktorá je prvou správou predloženou Slovenskou republikou podľa článku 26 Dohovoru o biologickej diverzite. Správa podáva stručný prehľad o biodiverzite Slovenska, vrátane jej stavu, identifikuje procesy, ktoré ovplyvňovali biodiverzitu, opisuje opatrenia, ktoré boli prijaté na ochranu biodiverzity in-situ a ex-situ a približuje doterajší proces implementácie článku 6 - Dohovoru - prípravu Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku a Akčného plánu.



Rastlinstvo

Poznanie stavu ohrozenosti voľne rastúcich rastlín vychádza zo štúdie: Marhold K. & Hindák F. (eds.), 1998: **Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska** (Checklist of non-vascular and vascular plants of Slovakia. Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 687 pp.). Zoznam bol vypracovaný v rámci projektu štátnej objednávky č. 5 305/025

Biodiverzita fytogenofondu Slovenska, čiastočne prispel aj medzinárodný projekt Rakúskej akadémie vied „Kartierung der Flora der Slowakei“.

Tabuľka č. 47: Stav poznania ohrozenosti rastlinných taxónov v roku 1998

Skupina	Celkový počet taxónov		ohrozené (kategórie IUCN)						
	svet	Slovensko	Ex	E	Vm	V	R	I	Ed
Sinice a riasy	50 000	2 989							
Nižšie huby	80 000	1 295							
Vyššie huby	20 000	2 469		20		46	70		
Lišajníky	20 000	1 508	100	129	0	249	100	18	
Machorasty	20 000	905	30	61	0	61	195	169	
			EX	CR	EN	VU	LR	DD	Ed
Vyššie rastliny	250 000	3 352	37	124	273	350	223	47	127

Vysvetlivky:

Staršie kategórie ohrozenosti IUCN

Ex - vyhynuté

E - kriticky ohrozené

Vm - veľmi zraniteľné

Ed - endemické druhy

V - zraniteľné

R - vzácné

I - ohrozené druhy, zatiaľ bližšie nezaradené

Nové kategórie ohrozenosti IUCN

EX - vyhynuté

CR - kriticky ohrozené

EN - ohrozené

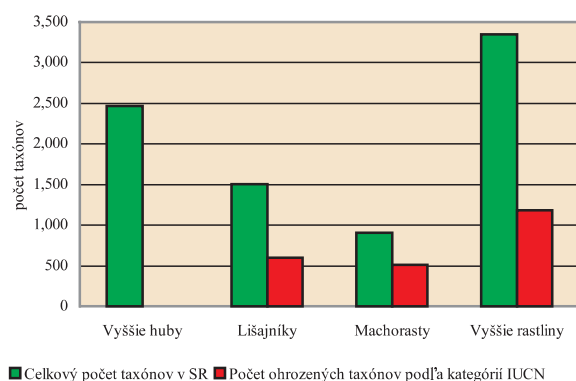
VU - zraniteľné

LR - menej ohrozené

DD - údajovo nedostatočné

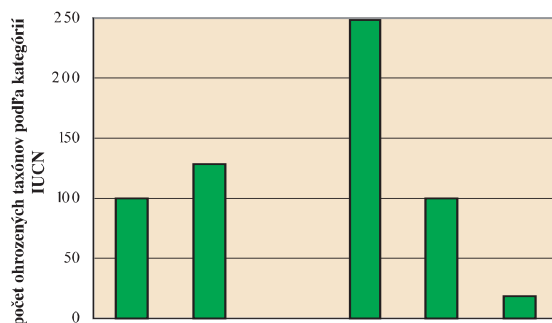
Ed - endemické druhy

Graf č. 27: Porovnanie celkového počtu rastlinných taxónov v SR s celkovým počtom ohrozených taxónov podľa kategórií IUCN v roku 1998



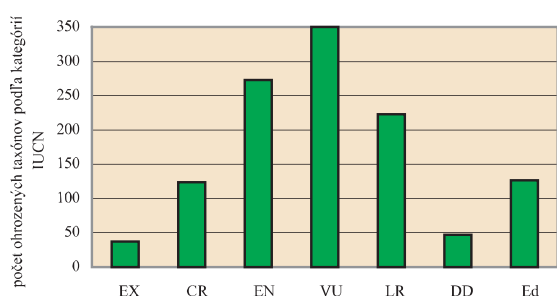
Zdroj: BÚ SAV

Graf č. 28: Ohrozenosť taxónov lišajníkov v SR podľa kategórií IUCN v roku 1998



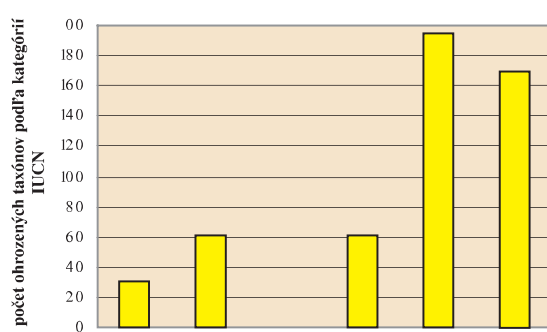
Zdroj: BÚ SAV

Graf č. 29: Ohrozenosť taxónov vyšších rastlín SR podľa kategórií IUCN v roku 1998



Zdroj: BÚ SAV

Graf č. 30: Ohrozenosť taxónov machorastov v SR podľa kategórií IUCN v roku 1998



Zdroj: BÚ SAV

Regionálne a lokálne červené zoznamy sú významným zdrojom informácií a spresňujú znalosti o ohrození rastlinných taxónov z celonárodného hladiska. V roku 1998 boli vypracované nasledovné prehľady: Červená listina endemických, chránených a ohrozených taxónov flóry Slovenského raja, Červený zoznam ohrozených druhov vyšších rastlín Národného parku Malá Fatra a jeho ochranného pásma.

Počet štátom chránených druhov ostal od roku 1958 nezmenený (vyhláška Povereníctva školstva a kultúry z 23. decembra 1958 č. 21/1958 Ú.v., ktorou sa určujú chránené druhy rastlín a podmienky ich ochrany). Celkovo sa právna ochrana vzťahuje na 120 taxónov na úrovni druhu a poddruhu, 1 čeľaď a 4 rody (spolu 252 taxónov vyšších rastlín).

V roku 1998 vrcholili práce na príprave novej vyhlášky MŽP SR o chránených rastlinách a chránených živočíchoch a o spoločenskom ohodnocovaní chránených rastlín, chránených živočíchov a drevín, ktorá vstupuje do platnosti v roku 1999.

Zákon NR SR č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny zaručuje právnu ochranu druhom chráneným medzinárodnými dohovormi, ku ktorým Slovenská republika pristúpila.

V roku 1998 boli spracované osobitné režimy ochrany pre druhy: ježohlav najmenší (*Sparganium natans*), ostrík močiarny (*Ostericum palustre*), z machorastov: bakuľka trojrohá (*Meesia triquetra*) a plstnatec rašelinový (*Helodium blandowii*).

Pracovníci odborných organizácií ochrany prírody a krajiny uskutočnili v roku 1998 **transfery** na náhradné lokality a **reštitúcie ohrozených druhov**: vstavač obyčajný (*Orchis morio*) - 131 jedincov, poniklec Zimmermannov (*Pulsatilla zimmermanii*) - 40 jedincov a poniklec lúčny (*Pulsatilla pratensis*) - 40 jedincov.

Tabuľka č. 48: Voľne rastúce taxóny rastlín na Slovensku chránené medzinárodnými dohovormi

Taxóny	Sinice a riasy	Huby	Lišajníky	Machorasty	Vyššie rastliny
Taxóny chránené v EÚ	-	-	-	6	12
Taxóny v prílohách I a II CITES	-	-	-	-	81
Taxóny v prílohe I Bernskej konvencie	-	-	-	7	34

Taxóny chránené v EÚ - taxóny významné pre Európske hospodárske spoločenstvo zaradené v prílohách II a IV Smernice 92/43 Rady Európskeho spoločenstva o ochrane prirodzených stanovišť voľne žijúcich rastlín a živočíchov (Habitats Directive), ktoré sa vyskytujú na Slovensku vo voľnej prírode.

Taxóny v prílohách I a II CITES - taxóny ohrozené nadmernou exploataciou pri medzinárodnom obchode, zaradené v prílohách I a II Dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Washingtonská konvencia, CITES), ktoré sa vyskytujú na Slovensku vo voľnej prírode.

Taxóny v prílohe I Bernskej konvencie - prísne chránené druhy rastlín zaradené v prílohe I Dohovoru o ochrane voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť (Bernská konvencia), ktoré sa vyskytujú na Slovensku vo voľnej prírode.



Živočíšstvo

V roku 1998 došlo v kategorizácii skupín živočíchov podľa ohrozenosti oproti roku 1996 k zmene u obojživelníkov, plazov a vtákov, pre ktoré boli vypracované aktuálne červené zoznamy podľa nových kategórií IUCN (URBAN et al. 1998, KRIŠTÍN et al. 1998).

Tabuľka č. 49: Celkový prehľad zaradenia taxónov fauny Slovenska do jednotlivých kategórií ohrozenosti v jestvujúcich červených zoznamoch

Taxóny	Počet taxónov		Ohrozené kategórie IUCN					
	Svet	SR	Ex	E	V	R	I	K
Mäkkýše	128 000	259	3	26	10	14	7	3
Pavúky	30 000	916	11	88	137	157	18	3
Efeméry	2 000	112	0	8	18	18	0	0
Vážky	5 667	69	8	10	7	6	16	0
Rovnokrídlovce	15 000	122	0	6	3	11	22	14
Bzdochy	30 000	787	0	3	21	105	0	0
Chrobáky	350 000	6 498	60	116	420	887	5	16
Blanokrídlovce	250 000	4 300	0	6	8	126	43	15
Motýle	100 000	3 519	0	58	512	185	123	169
Dvojkridlovce	150 000	4 635	0	0	35	8	3	1
Ryby	34 600	78	10	10	10	0	11	4

Zdroj: JEDLIČKA (ed.) (1995)

Taxóny	Kategoríe ohrozenosti IUCN 1996							
	Ex	CR	EN	VU	LR	DD	NE	Spolu
Obojživelníky (počty)	0	0	3	4	11	0	0	18
%	0	0	16,7	22,2	61,1	0	0	
Plazy (počty)	0	1	1	2	8	0	0	12
%	0	8,3	8,3	16,7	66,7	0	0	
Vtáky (počty) *	2	7	23	18	44	4	19	219
% z hniezdičov	0,9	3,2	10,5	8,2	20,1	1,8	8,7	
% zo všetkých 336 druhov	0,6	2,1	6,9	5,4	13,1	1,2	5,7	
Cicavce (počty)	2	1	6	13	22	10	32	86
%	3,7	1,2	7,0	15,1	25,6	11,6	62,8	

Zdroj:

1. obojživelníky a plazy: URBAN et al. (1998)
2. vtáky: KRIŠTÍN et al. (1998)
3. cicavce: STOLLMANN et al. (1997).

Poznámka: * len hniezdiče - z celkového počtu 336 druhov vtákov Slovenska, známych do konca roka 1997, bolo posudzovaných len 219 druhov hniezdičov

Staré kategórie IUCN:

Ex	- vymiznutý taxón
E	- ohrozený taxón
V	- zraniteľný taxón
R	- vzácny taxón
O	- zachránený taxón
I	- nezaradený taxón
K	- nedostatočne známy taxón

Nové kategórie IUCN:

EX	- vymiznutý taxón
CR	- kriticky ohrozený taxón
EN	- ohrozený taxón
VU-	- zraniteľný taxón
LR	- menej ohrozený taxón
DD	- údajovo nedostatočný taxón
NE	- nehodnotený taxón

V sieti 11 pohotovostných záchraných zariadení (PZZ) prevádzkovaných organizáciami ochrany prírody a krajiny bolo spolu prijatých 304 jedincov poranených, alebo inak handicapovaných živočíchov. Späť do voľnej prírody bolo spolu vypustených 218 jedincov živočíchov.

Tabuľka č. 50: Počet rehabilitovaných a do prírody vypustených živočíchov

Rehabilitačné stanice	NP		CHKO		Voľná krajina		Spolu	
	Počet rehabilitov.	Počet vypustených	Počet rehabilitov.	Počet vypustených	Počet rehabilitov.	Počet vypustených	Počet rehabilitov.	Počet vypustených
Obojživelníky	-	-	-	-	20	20	20	20
Plazy	-	-	-	-	1	1	1	1
Dravce	-	-	22	8	112	75	134	83
Sovy	-	-	3	2	23	15	26	17
Iné vtáky	-	-	4	-	117	97	121	97
Cicavce	-	-	-	-	2	-	2	-
Spolu	-	-	29	10	275	208	304	218

Zdroj: SAŽP, S NP SR

Tabuľka č. 51: Finančné náklady vynaložené na rehabilitáciu živočíchov v pohotovostných záchraných zariadeniach (Sk)

Pohotovostné záchrané zariadenia	NP			CHKO			Voľná krajina			Spolu		
	finančné náklady			finančné náklady			finančné náklady			finančné náklady		
	vlastné	ŠFŽP	iné	vlastné	ŠFŽP	iné	vlastné	ŠFŽP	iné	vlastné	ŠFŽP	iné
Obojživelníky	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Plazy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dravce	-	-	-	9 112	-	2 950	-	-	-	9 112	-	2 950
Sovy	-	-	-	500	-	1 917	49 500	280 000	-	50 000	280 000	1 917
Iné vtáky	-	-	-	750	-	1 300	-	-	-	750	-	1 300
Cicavce	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spolu	-	-	-	10 362	-	6 167	49 500	280 000	-	59 862	280 000	6 167

Zdroj: SAŽP, S NP SR

Zabezpečilo sa stráženie 30 hniezd 5 druhov dravcov. V nich bolo spolu úspešne vyvedených 29 mláďat, čo predstavuje priemer 0,96 vyvedeného mláďaťa na hniezdo.

Tabuľka č. 52: Stráženie hniezd dravcov

Druh dravca	NP		CHKO		Voľná krajina		Spolu	
	Počet hniezd	Počet vyvedených mláďat	Počet hniezd	Počet vyvedených mláďat	Počet hniezd	Počet vyvedených mláďat	Počet hniezd	Počet vyvedených mláďat
Orol skalný	4	4	2	3	3	2	9	9
Orol kráľovský	-	-	3	7	6	4	9	11
Sokol rároh	-	-	-	-	8	2	8	2
Sokol sťahovavý	-	-	2	5	1	0	3	5
Orliak morský	-	-	1	2	-	-	1	2
Spolu	4	4	8	17	18	8	30	29

Zdroj: SAŽP

Tabuľka č. 53: Finančné náklady vynaložené na stráženie hniezd dravcov

Druh dravca	NP			CHKO			Voľná krajina			Spolu		
	finančné náklady			finančné náklady			finančné náklady			finančné náklady		
	vlastné	ŠFŽP	iné	vlastné	ŠFŽP	iné	vlastné	ŠFŽP	iné	vlastné	ŠFŽP	iné
Orol skalný	31 000	-	5 000	2 000	2 000	4 300	8 000	-	195 000	41 000	2 000	204 300
Orol kráľovský	-	-	-	10 000	-	-	27 800	-	-	37 800	-	-
Sokol rároh	-	-	-	-	-	-	5 000	-	-	5 000	-	-
Sokol sťahovavý	-	-	-	3 000	-	4 300	-	-	-	3 000	-	4 300
Orliak morský	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spolu	31 000	-	5 000	15 000	2 000	8 600	40 800	-	195 000	86 800	2 000	208 600

Zdroj: SAŽP

Z hľadiska záchranu živočíchov in situ boli organizáciami ochrany prírody a krajiny organizované transfery 5 046 jedincov, v rámci programu reintrodukcie a reštitúcie bolo umiestnených 827 jedincov (5 reintrodukcia, 822 reštitúcia) chránených a ohrozených druhov živočíchov do vhodných biotopov vo voľnej prírode.

Tabuľka č. 54: Transfery (A), reintrodukcie (B), reštitúcie (C) a finančné náklady (FN) vynaložené na ich realizáciu

Druh	NP		CHKO		Voľná krajina		Spolu	
	Index zásahu/ FN (Sk)	Počet jedincov	Index zásahu/ FN (Sk)	Počet jedincov	Index zásahu/ FN (Sk)	Počet jedincov	Index zásahu/ FN (Sk)	Počet jedincov
Jasoň červenoooký	A, C/25 000	5	-	-	-	-	A, C/25 000	5
Blatniak tmavý	-	-	C/-	100	-	-	C/300	100
Lopatka dúhová	-	-	-	-	A, C/250	645	A, C/250	645
Mlok hrebenatý	-	-	-	-	A, C/-	16/26	A, C/-	16/26
Mlok močiarny	-	-	-	-	A, C/250	9/21	A, C/250	9/21
Ropucha obyč.	A/-	2 403	A/-	303	-	-	A/-	2 706
Skokan hnedý	A/-	147	A/-	301	-	-	A/-	448
Obojživelníky - nešpecifikované	A/-	700	300	470	-	-	A/-	1 170
Orol skalný	-	1	-	-	-	-	-	1
Sokol sťahovavý	-	-	-	-	B/100	5	B/100 000	5
Spolu	25 000	3 256	300	1 174	600	722	125 800	5 152

Zdroj: SAŽP, S NP SR

V rámci zlepšenia generačných a pobytových podmienok živočíchov bolo spolu inštalovaných 81 umelých hniezdných podložiek (UHP) pre bociany, 50 pre dravce, 1 pre vodné druhy vtákov, 351 umelých hniezdných búdok (UHB) pre živočíchov a upravených bolo 29 generačných lokalít pre obojživelníky.

Tabuľka č. 55: Zlepšenie generačných a pobytových podmienok živočíchov



Druh akcie	NP počet	CHKO počet	Voľná krajina počet	Spolu počet
UHP pre bociany - inštalácia	2	8	71	81
UHP pre dravce	16	-	34	50
UHP pre vod. druhy vtákov	-	-	1	1
UHB pre živočíchy	260	36	55	351
generačné lokality pre obojživelníky	29	-	-	29
Spolu	307	44	161	512

Zdroj: SAŽP, S NP SR

Tabuľka č. 56: Finančné náklady vynaložené na zlepšenie generačných a pobytových podmienok živočíchov (Sk)

Druh živočíchov	NP			CHKO			Voľná krajina			Spolu		
	finančné zdroje			finančné zdroje			finančné zdroje			finančné zdroje		
	vlastné	ŠFŽP	iné	vlastné	ŠFŽP	iné	vlastné	ŠFŽP	iné	vlastné	ŠFŽP	iné
UHP pre bociany	15 000	-	-	1 500	-	200	29 000	80 000	-	45 500	80 000	200
UHP pre dravce	-	48 000	-	-	-	-	17 000	-	-	17 000	48 000	-
UHP pre vodné vtáky	-	-	-	-	-	-	40 000	-	-	40 000	-	-
UHB pre živoč.	1 000	-	-	2 000	-	200	3 000	-	29 000	6 000	-	29 200
generačné lok. pre obojživelníky	1 000	-	-	-	6 000	1 000	-	-	-	1 000	6 000	1 000
Spolu	17 000	48 000		3 500	6 000	1 400	89 000	80 000	29 000	109 500	134 000	30 400

Zdroj: SAŽP, S NP SR

V odkochoch prevádzkovaných v spolupráci s organizáciami ochrany prírody boli umiestnené 4 druhy chránených a ohrozených živočíchov (korytnačka močiarna, drop fúzatý, sokol sťahovavý a sokol rároh). Do voľnej prírody bolo spolu vypustených 5 odchovaných jedincov.

V záujme zabránenia kolízií migrujúcich obojživelníkov s automobilovou dopravou bolo spolu vybudovaných 8 400 metrov zábran s finančnými nákladmi 34 000 Sk.



Tabuľka č. 57: Počty jedincov chovaných a odchovaných živočíchov v odchovných zariadeniach a finančné náklady vynaložené na ich prevádzku

Chovaný druh/ sídlo zariadenia	Počet jedincov v chove	Odchované mláďatá	Vypustené jedince	Finančné náklady (Sk)		
				vlastné	ŠFŽP	iné
korytnačka močiarna/Šúr	55	-	-	-	-	-
sokol sťahovavý/Rozhanovce	11	8	5	-	-	-
sokol rároh/Rozhanovce	17	2	-	-	226 500	952 900
Spolu	83	10	5	-	226 500	952 900

Zdroj: SAŽP, S NP SR